

“Kapımızdaki Yabancılar”

Öğr. Gör. Fikriye Çelik

Cumhuriyet Üniversitesi
İletişim Fakültesi
fcelik@cumhuriyet.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1633-0357

Zygmunt Bauman, Kapımızdaki Yabancılar,
Çev. Emre Barca
Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2018, 93 s.

“ ...
kimse çocuğunu bir kayığa bindirmez
su karadan daha güvenli olmadıkça
kimse avuçlarını yakmaz
trenlerin altında
vagonların diplerinde
kimse kamyonların kasasında günler geceler geçirmez
gazete parçalarını yemez
gidilen onca yolun bir anlamı olmadıkça
kimse dikenli tellerin altında sürünmez
kimse dövülmek istemez.
acınmak istemez.
...”
Warsan Shire

Abstract

"Aliens on Our Door", written by Zygmunt Bauman, focuses on the "immigration issue" that occupies the world's agenda in recent years. Bauman who says that the discriminatory structure of modern life brings with it artificial fear, indicates that fear of foreign is created by governments for security and continuously pumped through the media, especially through "news". Bauman criticizes the language used in the media, draws a spokesman media portrait of the government's negative policies for immigrants, underlines that people who are indifferent to globalizing refugee hostility have a share in what happened.

Keywords: Aliens on Our Door, Zygmunt Bauman, Refugee Issue

Résumé

L'oeuvre de Zygmunt Bauman "l'étranger à notre porte" se focalise sur le problème des réfugiés qui s'aggrave ces dernières années. Selon Bauman, la vie moderne qui se structure autour de "moi" et "l'autre" engendre les peurs artificielles. La peur des étrangers est fomentée par la voie de la nouvelle de media et de la part des gouvernements pour les raisons de sécurité Bauman a une approche critique sur le discours et la langue de média, et prétend que les gouvernements ont des politiques contre les réfugiés.

Mots-clés: L'trangers à notre porte, Zygmunt Bauman, le problème de Réfugiés

Öz

Zygmunt Bauman'ın kaleminin ürünü "Kapımızdaki Yabancılar", son yıllarda dünya gündemini meşgul eden "göçmen meselesi"ne odaklanıyor. Modern hayatın "ben" ve "öteki" kurgusunu daim kılan yapısının, beraberinde suni korkuları getirdiğinden dem vuran Bauman, halkın kalbine yerleşen bu "yabancı" korkusunun bir taraftan güvenlik gerekçesiyle hükümetlerce canlı tutulduğuna diğer taraftan medya aracılığıyla bilhassa da "haber" yoluyla sürekli bir biçimde pompalandığına işaret ediyor. Buradan yola çıkarak Bauman'ın medyada kullanılan dili, söylemi topa tutmaktan; hükümetlerin göçmenlere yönelik olumsuz politikalarının sözcüsü bir medya portresi çizmekten; küreselleşen göçmen düşmanlığına kayıtsız kalan insanların yaşananlarda pay sahibi olduğunun altını çizmekten geri durmayan bir eleştirel yaklaşımı benimsediği görülüyor.

Anahtar Kelimeler: Kapımızdaki Yabancılar, Zygmunt Bauman, Göçmen Meselesi, Mülteci Meselesi

Bir kara parçasından dört bir tarafa savrulan hayatlar... Benimse(n)me duygusunu belki bir gün tadabilme umuduna tutuna(maya)nlar... Coğrafyanın insanın kaderi olduğu gerçeğini yüzünde taşıyıp çektiği "dünya ağrısı" ile topraksızlığına yanan kalabalıklar...

Ruhunu karmaşanın yarattığı tedirginliğe kurban veren, doğarken beraberinde getirdiği "yaşama hakkı"nı tanımayan düzene boyun eğerek ilticâ ettiği "toprağın sahibi(!)"nden merhamet dilenen ve ille de tahammül edilenler, onlar. "Kendi" olmanın keyfini lüks saymaya alıştırmış; "kendinin ötekisi" olmaya zorlanarak geçmişini unutturulmuş, geleceği karartılmışlar... Soluduğu havanın yabancı; tattığının, tadamadığının uzağı; duyduğunun, gördüğünün mecburi tanığı; onlar. Rüyadan aniden uyanmanın, modern dünyanın maskesinin düşüşünün, koca bir gerçeğin çırılçıplak kalışının adeta resmi; onlar.

"Onlar"ı; onların meselesini, çektiği ağrıyı görüyor ve "Kapımızdaki Yabancılar" eserinde Zygmunt Bauman "göçmen meselesi"ne odaklanıyor. Bauman gazete manşetlerinden köşe yazılarına, televizyon haberlerinden dergi içeriklerine, politikacı söylemlerinden sosyal medya paylaşımlarına geneli yansıtmaya muktedir pekçok örnekle çıkıyor bu kez okurun karşısına.

Konuyu mesele olmaktan çıkarıp bir tür "şok"a benzeten Bauman kaçınılmaz sondan kendini kurtaramayıp "rutin"e giden yolda ona neyin eşlik ettiğini anlatıyor ve diyor ki "şokların kaderi normallüğün rutinine dönüşüyor. Kendini tüketen, gözden kaybolan ve unutulma örtüsüne sarılarak vicdanlardan kaybolan ahlâki paniğin rutinine."

Böylesi bir şok rutine dönüşüyor evet; çünkü her "olay"ı "öykü"leştirerek haberi bir sömürü aracı olarak gören genelde medya içeriği özelde televizyon ekranı kamuoyunu "mülteci trajedisinden bıkkınlık" noktasına getiriyor. "Boğulmuş çocuklar, aceleyle dikilen duvarlar, dikenli teller, aşırı kalabalık toplama kampları ve göçmenlere baş belası muamelesi etme konusunda birbiriyle rekabet eden hükümetler, kıl payı kurtulma ve güvenlik için seyahatin sinir bozucu tehlikeleri; tüm bu ahlaki rezaletler" diyor Bauman "hiç olmadığı kadar az haber niteliği taşıyor." Velhasıl Bauman'a tercüman olmak gerekirse; her biri artık alışlagelmiş hadiseler olarak kamuoyunun gündeminden düşmeyi hak ediyor. Kitabın geneline yansıyan duygudan ve fikriyattan anlayabileceğimiz şekilde tabiri yerindeyse "medyanın demokrasisi" bunu emrediyor.

"Kapımızdaki Yabancılar" kitabı altı bölümden oluşuyor. İlk bölümde medya aracılığıyla ortaya çıkan bir göç paniğinin dünyayı kasıp kavurduğu üzerinde duruyor Bauman ve bu paniğin suiistimleri de beraberinde getirdiğine dikkat çekmenin yanı sıra insanlığın kayıtsızlığından, başkalarının açısından etkilenmeyen yığınların varlığından yakınıyor. Burada elbette Bauman'ın "modernite" konusuna bakış açısını hatırlamak gerekiyor. Zira bu kitapta "modern" insana getirdiği eleştirilerin temelinde esasında Bauman'ın diğer eserlerinin geneline sinen ve

kolaylıkla tanıyabileceğimiz modernleşmeye ve onun doğurduğu neticelere karşı duruşun yer aldığını görmemek Bauman'ı doğru okuyamamış olmak anlamına geliyor.

Medyayı ve mülteci konusunda medyanın durduğu yeri eserin tamamında tansiyonu düşürmeden tartışmayı sürdüren Bauman, göçmenlerin medyadaki görüntülerinin "biz" ve "onlar"a bölünmüş bir dünyayı bir kez daha yaşattığı düşüncesine sadık. Bu bölünmüş dünyada demokrasinin "biz"den yana işlemesi gerektiği bizzat medya tarafından zihinlere anbean kazınıyor. Onlar; Bauman'ın dünyanın gözünün içine bakarak resmettiği şekliyle ölümcül hastalık taşıyanlar, El-Kaide gibi örgütlerin bir parçası kabul edilenler; Avrupa'yı İslam'a doğru sürükleyip şeriat kurallarını dünyaya hâkim kılmak istedikleri yönünde suçlananlar; her tür isnat, iftira ve karalamaların hedefindeki mülteciler; medyanın "insandışılştırıcı" etkisiyle görmezden gelinmesi gereken, tahammül sınırlarını zorlayan, yaftalayıcı imajı hak eden "öteki" yarısını oluşturuyorlar artık dünyanın. Bu yaftalama üzerine kurulu "öteki"ni yok sayma ve hatta yok olmasını arzu etme şeklinde kendini gösteren ruh halinin Bauman'ı sancılandırıldığını kitapta anlattıklarından yola çıkarak görmek mümkün.

"İnsandışılştırma" meselesini Bauman, Giorgio Agamben'in terminolojisinde karşımıza çıkan "homini sacri"ye göndermeyle derinleştiriyor ve göçmen meselesinin etik alandan çıkarılıp güvenlik tehditleri, suç önleme ve cezalandırma ile ilişkilendirilen olağanüstü hal alanlarına yöneltilmesindeki niyete ışık tutuyor. "Kamusal kaygı ve korkuların odak ve çıkış noktaları olagelen televizyon haberleri, gazete başlıkları, politik konuşmalar ve internet tweetleri bugünlerde 'göç krizi'ne referanslarla dolup taşıyor" diyor Bauman ve kitabın ilk bölümünde bu suni krizin tıpkı bir savaş alanından yapılan haber yayını etkisi oluşturduğunu ve en nihayetinde hakiki bir ahlaki paniğe yol açmaya başladığını tartışıyor.

Kitabın ikinci bölümünde Bauman "güvenlik" konusu üzerinde duruyor ve dünya genelinde gerek iktidarlar gerekse de medya marifetiyle halka sürekli biçimde güvensiz bir dünya profili çizilmesinden duyduğu rahatsızlığın sözcülüğünü kelimelere yüklüyor. Medyanın bilhassa "haber" türünde dikkate alması gereken "suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse suçlu ilan edilemez" ilkesine aykırı bir tutum içinde bulunduğunu, Bauman'ın da işaret ettiği şekliyle sergilediği "suçtan önce suçlu" duruşunda görmek güç değil. Ulus üzerinde "onlar, kapımızdaki yabancılar; damgalanan, normal olmayan, size benzemeyen ve her an size zarar verme amacı güden teröristler" algısı aracılığıyla üretilen korkudan medet umarak "güvenlikleştirme"yi temel politikası addeden hükümetleri topa tutan Bauman bu politikadan doğan sonuçların üstünü örtebilmek için bilhassa da televizyon haberlerinin nasıl birer yara bandı işlevi gördüğünün altını çizmekle kalmıyor; kitabın bu bölümünde, "göçmen meselesi"nde hükümetlerin medya ile dirsek teması halinde olduğu gerçeğine bir hokkabazlık numarası olarak sunduğu "güvenlikleştirme" kavramı yardımıyla kanıt topluyor ve New York Times yazarı Roger Cohen'den yaptığı alıntıyla konuya açıklık getirmeyi amaçlıyor: "Büyük ya-

lanlar büyük güçlü adamlara büyük kazançlar getiren büyük korkular üretir." Bauman ayrıca "sorunun kalbine inme" vaadiyle halkı tehdit eden(!) müdahalede her yolu mubah bilen politikacıların bakış açısını daha iyi anlama yolunda Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın o tarihe geçen "bütün teröristler göçmendir" sözünü bir tür prototip olarak sunmaktan da kaçınmıyor.

Kitabın "Birlikte ve Kalabalık" adını verdiği üçüncü bölümündeki meramından da anlaşılacağı üzere Bauman, hayatta kalma ve yok oluş arasındaki tercihte herkesin sorumlu olduğunu ya hep birlikte yaşamayı başararak birbirimizi var edeceğimizi ya da "biz"e benzemeyene saygı duymayı öğrenemeyerek yine her birlikte yok olup gideceğimizi düşünüyor. Keza kitabın geneline hakim atmosferin de bu yönde olduğunu söylemek, dördüncü bölümde karşımıza çıkan tartışmanın mülteciler için kullanılan "zahmetli, rahatsız edici, istenmez" gibi betimlemelerin kabul edilemezliği etrafında şekillendiğinden yola çıkarak hiç de zor değil. Bauman ayrıca neden barış ve dayanışma halinde yan yana yaşamak dururken mültecileri "yılan"lara, "hamamböcekleri"ne benzeterek hem kendimizi hem de etrafımızı nefret selinin içine çekmeyi tercih ettiğimiz sorusunu tartışmaya açmaktan da korkmuyor.

Bauman medyanın, hükümetlerin iktidarının devamını sağlama adına nasıl elverişli birer meta olduğunu göstermek adına, kimbilir belki de doğruluk payını artırmak adına, medyanın içinden biri isme, Daily Telegraph editörü Emma Barnett'a atıfta bulunuyor; kanaat oluşturma ve tabii gündem kurma gücünü elinde bulunduran medyanın göçmenleri sunumunda tercih ettiği eğilimi Barnett'ın bakış açısından okurlarına ulaştırıyor: "Çoğunluğu erkek Eritreli, Etiyopyalı, Afgan ve Sudanlıları tasvir etmek için kullanılan dil bile en iyi ihtimalle mekanik, en kötü haliyle ise insandışılaştırıcı... Afedersiniz ama bunlar kalpleri, aileleri ve unutulmasın, insan hakları olan, gerçek insanlar".

Küresel dünyada kayıtsızlığın da küreselleştğine vurgu yapmayı adeta bir görev bilen Bauman göçmenlere karşı sergilenen bu yaygın ötekileştirici, yabancılaştırıcı, şiddeti yeğleyici ve teşvik edici tutumun sebeplerine ilişkin düşünmeyi sürdürüyor kitap boyunca ve aslında mültecilerin bir tür hatırlatıcı olduğu düşüncesinin kaleme döküldüğü anda fikrine müracaat ettiği Jonathan Rutherford'un "onlar kötü haberleri dünyanın uzak bir köşesinden kapılarımıza taşıyor" ifadesini yardıma çağırıyor.

Küresel anlamda yerinden edilmiş insanların bir yanda temiz, sağlıklı ve görünür, diğer tarafta kalıntı 'artıkların' karanlık, hastalıklı ve görünmez dünyası üzerine kurulu iki dünya kategorisini daha da derinleştiren göç politikasının bir sonucu olduğu konusundaki tavrını net bir biçimde ortaya koyan Bauman'a rastlıyoruz bu kitapta da. Zira Bauman'ın hemen bütün çalışmalarında; kendi tabiriyle "atık"ların, "artık"ların, "ayrıkotları"nın, "ıskartaya çıkan"ların (Bauman, Iskarta Hayatlar: 25) dertleriyle dertlendiğini görmemek işten bile değil. "Artıkların varlığı" diyor Bauman "dünya çapında bir fenomen". Terimin gözden, gönülden uzak, vicdandan

muaf kimseleri işaret ettiğine değinen Bauman; “artıklar’ sayısız kampı, kilometrelerce geçiş koridorunu, adaları ve yüzen platformları ve çöllerin ortasındaki çitleri dolduruyor” diyerek bütün bu görünürlüğe rağmen modern dünyanın el verdiği uygar insanın geçici değil ahlaki bir körlük yaşadığını savunuyor. Yanı sıra Bauman her kampın duvarlarla, dikenli tellerle ya da elektrikli çitlerle çevrili olmasının “buradan çıkış yok” caydırıcılığını sağladığına dikkat çekiyor ve yine diğer eserlerinde olduğu gibi burada da müthiş bir “modernite” eleştirmeni kimliğiyle karşımıza geçerek mültecilerin “huzurlu, latif bir manzaranın ortasındaki lekeler” (Bauman, Iskarta Hayatlar: 44) muamelesi görüşünü; kameralara, parmak okuyuculara, silah, virüs ve bakteri detektörlerine maruz kalışını çarpıcı bir dille resmediyor. “Bahçıvan devlet” (Bauman, Modernite ve Holocaust: 31) metaforuna hayat vererek modern devleti bir tür bahçıvana benzeten Bauman’ın “yabani ot” gibi algılanan insanların yerinden edilmesinin yıkıcı değil, yapıcı bir eylem olarak sunulmasından duyduğu rahatsızlığın izleri bu eserde de kendini açık ediyor.

Eserin tamamından konuşacak ve meseleye Kant’ın Ebedi Barışın Nihai Üçüncü Maddesi’nde geçen haliyle “esasen yeryüzünün belli bir kısmında kimşenin bir başkasından daha fazla hakkı yoktur” şeklindeki fikirlerini referans alarak yaklaşacak olursak, böylesi bir “yaşama hakkı” söz konusu iken ve dahi bu hakka yönelik küresel muameleler ayan beyan ortadayken; konfor kültürü içinde sabun köpüğü hayatına devam etmenin tek yolunun gözün kör, kulağın kapalı olmasından geçtiğine inanan modern(!) insanı çileden çıkararak ve mültecilere ille de nefretle bakmaya iten dinamiği, “mültecilerin başına gelen bir gün beni de bulabilir” düşüncesine gark olarak daimi biçimde hissedilmek istenen “güvendeyim” duygusunun altüst edilmesinde aramak yerinde bir tutum olsa gerek.

Bütün bir kitap boyunca esasında yaygın kanının aksine, kapıyı çalanın değil kapının arkasındakinin dünyayı giderek daha yaşanmaz hale getirdiğine işaret eden yazar ona ayrımcılığın, ötekileştirmenin küreselleşmesindeki payını ve teşvik ediciliğini hatırlatarak Hannah Appiah’ın “sınırlar arası konuşmalar muhteşem veya sinir bozucu olabilir; fakat kaçınılmaz oldukları kesindir” ifadesiyle sesleniyor ve insanlığı nefretten arınmaya ve en basit haliyle konuşmaya davet ediyor. Velhasıl bu kısacık kitabında Bauman hiç de yüzeysel olmayan bir bakış açısıyla hem “göçmenlik” konusunun neden mesele olarak algılandığını, hangi unsurların bu algıda pay sahibi olduğunu gayet akıcı bir dille anlatıyor hem de çözüm önerileri sunmada son derece başarılı oluyor.

Kaynakça

- Bauman, Z. (2018). Kapımızdaki Yabancılar, (Çev. Emre Barca), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). Iskarta Hayatlar, (Çev. Osman Yener), İstanbul: Can Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). Modernite ve Holocaust, (Çev. Süha Sertabiboğlu), İstanbul: Sarmal Yayınları.